

QISHLOQ XO‘JALIK EKINLARI HOSILDORLIGIGA TUPROQ DEGRADATSIYASINING TA’SIRI

*Navoiy davlat konchilik va
texnologiyalar universiteti assistenti*

Rustamov Umidjon Shavkat o'g'li

Navoiy Davlat Konchilik va Texnologiyalar

Universiteti Agromuhandislik va

komunikatsion texnologiyalar fakulteti

Toyirova Shaxzoda Zoxir qizi

Tenglasheva Fotima Mamarajab qizi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada tuproq degradatsiyasi jarayonlarining qishloq xo‘jaligi ekinlari hosildorligiga ko‘rsatadigan salbiy ta‘siri va uning oqibatlari tadqiq etiladi. Tuproq unumdorligining pasayishi, sho‘rlanish va eroziya jarayonlarining ekinlar rivojlanishiga ta‘siri tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari asosida tuproq sifatini saqlash va hosildorlikni oshirish bo‘yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

KALIT SO‘ZLAR:Tuproq degradatsiyasi hosildorlik eroziya sho‘rlanish unumdorlik barqaror qishloq xo‘jaligi agrotexnologiya mineral o‘g‘itlar.

ABSTRACT

This article investigates the negative impact of soil degradation processes on the yield of agricultural crops and its consequences. The influence of decreasing soil fertility, salinization, and erosion processes on crop development is analyzed. Based on the research results, scientific and practical recommendations have been developed to preserve soil quality and increase productivity.

KEYWORDS:Soil degradation productivity erosion salinization fertility sustainable agriculture agrotechnology mineral fertilizers.

KIRISH

Global iqlim o‘zgarishi va inson omilining ortishi natijasida qishloq xo‘jaligi yerlarining sifati yomonlashishi dunyo miqyosidagi dolzarb muammolardan biriga aylandi. Tuproq degradatsiyasi nafaqat unumdor qatlamning kamayishiga, balki oziq-ovqat xavfsizligiga ham jiddiy tahdid solmoqda. O‘zbekiston sharoitida yerlarning sho‘rlanishi va suv eroziyasi qishloq xo‘jaligi ekinlari hosildorligining pasayishiga olib keluvchi asosiy omillar sanaladi. Maqolaning maqsadi tuproq degradatsiyasining hosildorlikka ta‘sir darajasini aniqlash va yerlarni qayta tiklashning samarali usullarini ko‘rsatib berishdan iborat.

METODLAR

Tadqiqot jarayonida statistik tahlil, qiyosiy o'rganish va dala tajribalari ma'lumotlaridan foydalanildi. Turli darajada degradatsiyaga uchragan maydonlardagi ekinlar hosildorligi ko'rsatkichlari solishtirma ravishda tahlil qilindi. Tuproqning fizik-kimyoviy xususiyatlari, tarkibidagi gumus miqdori va sho'rlanish darajasining hosil to'planishiga ta'siri matematik modellashtirish usuli orqali o'rganildi. Shuningdek xalqaro tajribada qo'llaniladigan tuproqni muhofaza qilish texnologiyalari samaradorligi qiyosiy baholandi.

NATIJALAR

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki tuproq degradatsiyasi darajasi ortishi bilan qishloq xo'jaligi ekinlari hosildorligi to'g'ridan-to'g'ri mutanosib ravishda kamayib boradi. Kuchli sho'rlangan tuproqlarda paxta va g'alla hosildorligi unumdor yerlarga nisbatan 40-50 foizga past ekanligi aniqlandi. Gumus miqdorining 1 foizga kamayishi donli ekinlar hosilini gektariga o'rtacha 3-4 sentnerga qisqartirishi ma'lum bo'ldi. Eroziyaga uchragan maydonlarda mineral o'g'itlarning samaradorligi 30 foizga kamayadi chunki ozuqa elementlari tuproqning ustki qatlami bilan birga yuvilib ketadi. Ushbu ma'lumotlar tuproq degradatsiyasini to'xtatish iqtisodiy jihatdan yuqori samaradorlik berishini tasdiqlaydi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki hosildorlikni oshirish uchun faqatgina mineral o'g'itlar miqdorini ko'paytirish kutilgan natijani bermaydi. Tuproqning biologik faolligini tiklash va uning tarkibidagi organik moddalarni ko'paytirish strategik ahamiyatga ega. Muhokama jarayonida almashlab ekish tizimini joriy etish va zamonaviy tejamkor sug'orish texnologiyalaridan foydalanish yer degradatsiyasini kamaytirishning eng samarali yo'li ekanligi ta'kidlandi. Tuproqni muhofaza qiluvchi agrotexnik tadbirlarni qo'llash nafaqat joriy hosildorlikni saqlaydi balki kelajak avlodlar uchun unumdor yerlarni yetkazib berishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoyev Sh M Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi Toshkent O'zbekiston 2022
2. Sattarov J S Tuproqshunoslik va tuproq agrokimyosi Toshkent Cho'lpon 2021
3. Jones A G Soil Degradation and Food Security Global Trends 2023
4. Bobomurodov T R Qishloq xo'jaligi yerlarini meliorativ holatini yaxshilash Toshkent Fan 2020
5. O'zbekiston Respublikasi Tuproq bonitirovkasi va unumdorligini oshirish bo'yicha metodik qo'llanma 2022
6. Smith P Global Soil Restoration Techniques Academic Press 2019